

MÄNTYHARJU

KIRKONKYLÄ

KIRKONKYLÄN ASEMAKAAVAN MUUTOS JA LAAJENNUS

TÄYDENTÄVÄ LUONTOINVENTOINTI

Jouko Sipari

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	3
TUTKIMUSMENETELMÄT	3
INVENTOINNIN TULOKSET OSA-ALUEITTAIN	4
A. TERVANIEMI	4
B. POHJOISOSAN METSÄALUE (VL-ALUE)	8
C. ISO-PAPPILAN ALUE	10
D. MÄNTYHARJUNTIEN JA SIIRLAHDEN VÄLINEN ALUE	13
LUONNONMAISEMA JA MUUT LUONTOARVOT	14
LIITTEET	

Kansikuva: Käpytikka pesäkoloa kaivamassa. Tervaniemi maaliskuu 2024.

JOHDANTO

Mäntyharjun kirkonkylän asemakaavan muutosta ja laajennusta varten (LIITTEET, Kartta 1.), tehtiin maankäyttö- ja rakennuslain mukainen luonto- ja maisemainventointi maaliskuu- elokuussa 2024. Työssä inventoitiin suunnittelualueen luonnonsuojelulain 29§ mukaiset suojellut luontotyyppit, metsälain 10§ mukaiset erityisen tärkeät elinympäristöt, vesilain 15a§ ja 17a§ tarkoittamat pienvedet sekä muut arvokkaat kohteet. Suunnittelualueen eläin- ja kasvilajiston inventoinnissa arvioitiin uhanalaisten lajien (Luonnonsuojelulaki 46§) ja erityistä suojelua tarvitsevien lajien (LSL 47§) sekä luontodirektiivin liitteen IV(a) lajien esiintymisalueiksi sopivia kohteita.

Lajistoa koskeva selvitystyö käsitti kasviston, linnuston ja sammakkoeläimet. Nisäkkäistä selvitettiin mahdollista liito-oravan (*Pteromys volans*) esiintymistä suunnittelualueella ja sammakkoeläimistä erityisesti viitasammakon (*Rana arvalis*) mahdollista esiintymistä alueella. Muuta lajistoa sekä muut mahdolliset luontoarvot, joilla voisi olla merkitystä alueen maankäyttöä suunniteltaessa, inventoitiin kasvisto- ja linnustonselvityksen yhteydessä. Suunnittelualueen maaperä- ja vesiolosuhteita arvioitiin kunkin alueen ekologiaa ja käytettävyyttä silmällä pitäen. Suunnittelualueella on inventoitu aiemmin kartoitettaessa kunnan arvokkaita luontokohteita yleiskaavaa varten (Siitonen 2005, Henttonen 2006).

TUTKIMUSMENETELMÄT

Kasvilajisto kartoitettiin suunnittelualue systemaattisesti läpi käyden kesä-elokuun aikana kolmella eri käyntikerralla. Lajiston lisäksi kartoituksen yhteydessä tutkittiin alueelta myös mahdolliset rauhoitettavat tai suojelua vaativat biotoopit sekä mahdolliset uhanalaisille lajeille soveltuvat elinympäristöt, merkittävät maisemakokonaisuudet sekä mahdolliset muut arvokkaat luontotekijät sekä arvioitiin alueen maaperä- ja vesiolosuhteita ekologiselta ja maankäytön suunnittelun kannalta. Liito-oravan mahdollista esiintymistä tai merkkejä esiintymisestä suunnittelualueella selvitettiin koko alue läpikäyden maaliskuun alkupuolella (13.3.2024). Lajin mahdollista esiintymistä suunnittelualueella seurattiin myös kasvikartoituksen yhteydessä lajille mahdollisesti sopivissa elinympäristöissä. Linnustonselvitys tehtiin kolmella käyntikerralla touko-kesäkuussa, osin eri vuorokauden aikoina, jotta mahdolliset yöaktiiviset lajit tulisi myös kartoitetuiksi. Alueen linnustoa seurattiin myös kasviselvitysten yhteydessä. Sammakkoläimistä pyrittiin erityisesti selvittämään mahdollisia viitasammakon lisääntymisalueita suunnittelualueella toukokuun alkupuolella.

Havainnot ja arviot kirjattiin systemaattisesti ylös havainnointipaikalla. Maastotöiden yhteydessä on kerätty suunnittelualueesta myös kuva-aineisto, jota on käytetty hyväksi inventoinnin tulosten kokoamisessa sekä raportin laadinnassa. Inventoinnissa kerätyn aineiston lisäksi on käytetty hyväksi aiempia inventointeja sekä Laji.fi -aineistoa. Raportissa on esitetty inventoinnin tulosten lisäksi tulosten perusteella tehdyt suositukset maankäytön suunnittelua varten.

INVENTOINNIN TULOKSET OSA-ALUEITTAIN

Suunnittelualue jaettiin osa-alueisiin maankäytön ja erilaisten biotooppien perusteella. Inventointitulokset on esitetty osa-alueittain (LIITTEET, Kartta 1.), ja jokaisesta osa-alueesta on esitetty suositukset mahdollista maankäyttöä ajatellen. Raportissa esiteltyjen osa-alueiden numerointi viittaa kartalle rajatuttujen osa-alueiden numerointiin.

A. TERVANIEMI (LIITTEET, Kartta 2.)

Mäntyharjuntiestä erkaneva Tervaniementie johtaa Tervaniemen kärkeen. Tervaniementien Pyhäveden puoli on kokonaan rakennettua aluetta aina Tervaniemen kärkeen asti (Kuva 1.). Sen sijaan Ruutinmäen puoli on rakennettu vain Tervankeittäjäntiehen asti (Kuva 2.). Tervankeittäjäntien ja Pöydänpääntien välinen alue on sekundaarimetsää kasvaen kookasta harmaaleppää, koivua ja haapaa (alueella on ollut ilmeisesti tervanpolttohauta) (Kuva 3.). Pöydänpääntien tienhaarassa maasto muodostaa laakean notkelman, joka laskee kohti Pyhäveden rantaa. Notkelman keskiosan alavimmalla kohdalla on allikkojen sarja, joka korkean veden aikaan muodostaa kapean luhtaisen lahden. Allikkojen ympärillä kasvaa mm. kookasta terva- ja harmaaleppää, koivua, tuomea ja haapaa sekä sekapuuna mäntyä ja kuusta (Kuva 4.). Pöydänpääntien varressa on lähde, joka purkaa vetensä allikoihin (Kuva 5.). Kuivana kautena allikot ovat eristyneitä toisistaan ja osa on lähes vedettömiä (Kuva 6.).

Kasvit.

Tervaniementien eteläpuoli (Pyhäveden puoli) on kokonaan rakennettu, jonka vuoksi kasvilajisto muodostui alkuperäislajiston ja kulttuuribiotoopeille tyypillisen lajiston sekoituksena. Osa pihapiireistä on vanhoja ja osa taas uudempia, jonka vuoksi kulttuuribiotoopeille tyypillinen lajisto todettiin monipuoliseksi ja vallitsevaksi. Tervaniementien Ruutinmäen puoleinen sivu aina Tervankeittäjäntiehen asti todettiin niin ikään monipuoliseksi kulttuuribiotoopeille tyypillisten lajien ja alkuperäisbiotooppien (OMT, OMaT) sekoitukseksi, jossa kulttuuribiotoopeille tyypillinen kasvilajisto todettiin vallitsevana eikä rauhoitettuja tai uhanalaisia kasvilajeja todettu.

Tervankeittäjäntien ja Pöydänpääntien välinen kookas lehtimetsä on harvennettua, kookasta sekundaarimetsää. Alueella on ilmeisesti ollut aiemmin tervanpolttohauta, jonka vuoksi kenttäkerroksen lajisto indikoi lähinnä vanhaa kulttuuribiotooppia eikä niinkään lehtoa (mm. runsaasti heinäkasveja) (Kuva 7.). Kasvilajisto teiden välisellä alueella todettiin monipuoliseksi mutta tavanomaiseksi, rauhoitettuja tai uhanalaisia kasvilajeja ei todettu.

Kuva 1. Tervahaudantien länsipuoli Tervaniemen kärkeen asti on kokonaan rakennettu.

Kuva 2. Tervaniementien itäpuoli Mäntyharjuntieltä kuvattuna. Kuvassa Villa Auroran aluetta.

Kuva 3. Tervankeittäjäntien länsipuolen metsittynyt tervahaudan alue Tervahaudantieltä kuvattuna.

Kuva 4. Pöydänpääntien ja Pyhäveden välinen notkelma Pyhävedelle päin kuvattuna.

Kuva 5. Pöydänpääntien varren lähde. Kuvaussuunta Pyhävedelle päin.

Kuva 6. Pöydänpääntien ja Pyhäveden välisen notkon allikot (etualalla) ovat kesällä vähävetisiä.

Pöydänpääntien ja Pyhäveden välinen notkelma rajautuu pohjois- ja eteläsivulla pihateihin ja osin myös pihapiireihin. Notkelma on lehtomainen, osin korpimainen, kookasta lehti- ja havupuuta kasvava alue (Kuva 8.). Notkelman alavimmassa osassa on allikoiden sarja, joka korkean veden aikaan muodostavat yhtenäisen kapean pikku lahden ulottuen liki Pöydänpääntiehen asti. Pöydänpääntien varressa, on pieni lähde, joka laskee notkelman allikoihin. Lähteen ympäristöä on rakennettu vedenottamisen helpottamiseksi, jonka vuoksi lähde ei ole täysin luonnontilainen (Kuva 5.).

Kuva 7. Tervankeittäjäntien ja Pöydänpääntien välisen alueen sekundaarimetsää. Kuvasuunta pohjoiseen.

Kuva 8. Pöydänpääntien ja Pyhäveden välinen rehevä notkelma Pyhävedelle päin kuvattuna.

Kuva 9. Pöydänpääntien länsipuolen notkossa todettiin useita tulokaslajeja, kuten kuvan villiviini.

Kuva 10. Pyhäveden rannan isosorsimokasvustoa. Avovedessä todettavissa mm. ulpukkaa.

Notkelman lajisto koostuu lehtomaisten (OMT, OMaT) metsien tyyppilajistosta (mm. vadelma, hiirenporras, sananjalka, paatsama, mesiangervo). Notkelman allikoiden lajisto indikoi korpimaisuutta (mm. verikurjenpolvi, pallosara ja raate) Ilmeisesti puutarhajätteen mukana notkelman metsään on levinnyt kulttuuribiotooppien ja puutarhojen lajistoa (mm. villiviini ja punaherukka, Kuva 9.). Lahden ranta- ja vesikasvillisuus todettiin niukaksi, lajisto indikoi eudystrofisuutta/eutrofisuutta (mm. jouhisara, pallosara, luhtasara, raate, järviruoko ja ulpukka). Pyhäjärven rantaviivassa todettiin laajahko isosorsimon kasvusto (Kuva10.). Rauhoitettuja tai uhanalaisia kasvilajeja ei todettu.

Lähteen ympäristön kasvilajisto todettiin monipuoliseksi mutta tavanomaiseksi lehtomaisten metsien ja korpimaisten kangasmetsien lajistoksi. Tien läheisyyden ja maanmuokkauksen seurauksena lähteen ympäristössä oli todettavissa myös kulttuuribiotoopeille tyypillistä lajistoa. Rauhoitettuja tai uhanalaisia kasvilajeja ei todettu.

Linnut.

Rakennettujen alueen linnusto koostui lajeista, jotka viihtyvät erilaisilla kulttuuribiotoopeilla ja pesivät mielellään pihapiireissä. Pihapiireissä todetuista pesijöistä mainittakoon tali- ja sinitäinen, punatulkku, västäräkki, kirjosiippo, pikkuvarpunen ja harakka. Osa-alueen metsien lintulajisto todettiin varsin monipuoliseksi nuorten ja iäkkäämpien lehti- ja sekametsien lajistoksi (esim. tali-, sini- ja töyhtötiainen, peippo, pajulintu, mustapääkerttu, käpytikka ja palokärki).

Vähälukuisemmista lajeista alueen metsissä todettiin kolme mustapääkertun reviiriä sekä puukiipijän reviiri. Tikkojen tekemiä pesäkoloja todettiin varsin paljon erityisesti Tervankeittäjäntien ja Pyhäveden rannan välillä (kansikuva). Vaarantuneita tai uhanalaisia lintulajeja osa-alueella ei todettu.

Sammakkoeläimet ja liito-orava.

Pöydänpääntien ja Pyhäveden väliset allikot todettiin ruskosammakon ja rupikonnan lisääntymispaikoiksi. Kumpaakin lajia todettiin kutuaikana pienehköt populaatiot. Viitasammakkoa ei allikoilla todettu. Alueella ei todettu liito-oravaa kevään inventaariossa mutta alue on liito-oravalle soveliaasta elinympäristöä.

Tervankeittäjäntien ja Pöydänpääntien välinen metsäalue on kaavamerkinnällä AO mutta aluetta ei ole rakennettu. Alueella oli todettavissa jonkin verran kolopuita. Liito-oravaa tai merkkejä lajin oleskelusta alueella ei todettu kevättalven inventoinnissa.

Suositus. Tervaniemen osa-alueella ei todettu rauhoitettuja tai uhanalaisia kasvilajeja tai uhanalaisia lintulajeja, jotka olisi erityisesti huomioitava maankäytön suunnittelussa. Kasvilajisto osoittautui kuitenkin monipuoliseksi. Pöydänpääntien ja Pyhäveden välisen notkelman allikot ovat sammakon ja rupikonnan lisääntymisaluetta. Molemmat sammakkolajit ovat rauhoitettuja ja niiden lisääntymispaikat tulisi suojella. Allikoiden ympäristö on liito-oravalle soveliaasta elinympäristöä. Lahden perukan lähteen ympäristöä on rakennettu mutta haluttaessa se olisi palautettavissa luonnontilaiseksi tai lähes luonnontilaiseksi. Nykykaavassa alue on merkitty lähivirkistysalueeksi. Edellä mainituin perustein Pöydänpääntien ja Pyhäveden välinen notkelma tulisi jättää nykytilaansa ja sen voisi merkitä myös säilytettäväksi luontokohteeksi (/s). (LIITTEET, Kartta 3.).

B. POHJOISOSAN METSÄALUE (VL-ALUE) (LIITTEET, Kartta 2.)

Suunnittelualan pohjoisreunassa on laajempi metsäinen alue, joka ulottuu paikoin Mäntyharjuntiehen asti mutta jää pääosin Mäntyharjuntien varren rakennetun alueen ja erilaisten kulttuuribiotooppien pohjoispuolelle. Kumpuilevan alueen metsät ovat lehtomaista kangasta tai keskiravinteista lehtoa (OMT, OMaT), jonka puustoa on harvennettu ja osin avohakattu (Kuvat 11. ja 12.). Alueella oli todettavissa jonkin verran lahoppuuta sekä kolopuita mutta luonnontilaista metsää ei alueella todettu. Suunnittelualan pohjoisreunassa ja pohjoisreunan rinteessä metsät todettiin kuusivaltaisiksi sekametsiksi (OMT, OMaT) (Kuva 13.), muualla lehtipuuvaltaisiksi (OMaT, paikoin ORT tai AegT). Monien polkujen ja rakennettujen alueiden rajaamana alueella oli todettavissa paljon kulttuuribiotoopeille tyypillistä lajistoa.

Kuva 11. Osa-alueen keskellä on laaja avo- ja harvennushakattu kalliomäki

Kuva 12. Osa-alueen pohjoisreunan lehtimetsää. Kuvassa taustalla frisbeekenttä.

Kuva 13. Osa-alueen pohjoisreunan notkelman kuusivaltaista metsää (OMT). Kuvaussuunta itään.

Kuva 14. Pohjoisreunan notkelmassa oli todettavissa paikoin valkoselkätikan vanhoja syönnöksiä.

Kasvit.

Osa-alueen metsät ovat pääosin lehtipuuvaltaisia sekametsiä tai lehtimetsiä, valtapuina haapa, koivu ja paikoin harmaaleppä. Suunnittelualueen pohjoisreunassa ja siitä alkavassa rinteessä valtapuuksi todettiin useimmiten kuusi. Kaikki metsät ovat talousmetsää, puustoa on harvennettu ja puusto on pääosin tasaikäistä. Laho- ja kolopuita oli todettavissa jonkin verran. Kenttäkerrosrajasto indikoi lehtomaisuutta mutta lajistossa oli todettavissa varsin paljon myös kulttuuribiotoopeille tyypillisiä lajeja, kuten siankärsämö, pihanurmikka, nurmirölli ja ahomatara. Joillakin kumpareilla kiolo todettiin kenttäkerroksen valtalajiksi. Kasvilajisto osa-alueella todettiin hyvin monipuoliseksi, koostuen lehtomaisten metsien lajistosta sekä kulttuuribiotoopeille tyypillisistä lajeista. Luonnontilaista metsää tai metsiköitä, rauhoitettuja tai uhanalaisia kasvilajeja ei todettu (Kuvat 11.-13.).

Linnut.

Osa-alueen pohjoisreunassa, alarinteen tiheässä nuoressa kuusivaltaisessa metsässä todettiin tyypillisiä havumetsien lajeja kuten puukiipijä, töyhtötiainen ja punatulkku. Rinteessä todettiin myös pyyn ja hömötiaisen reviirit. Hömötiaisen (EN-laji) reviiri todettiin pohjoispuolen rinnekuusikossa. Reviiri sivusi suunnittelualueen pohjoisreunaa mutta ei ulottunut suunnittelualueelle. Osa-alueen keskiosassa laajan lehtimetsäkumpareen ja pohjoisreunan rinteeseen väliin jää pitkähäkö harvennettua sekametsää kasvava sola. Solan lahoissa lehtipuu-pötkelöissä todettiin valkoselkätikan syöntijalkia kolmessa eri kohdassa. (Kuva 14.). Osa-alueella todettiin kaksi käpytikan reviiriä ja palokärjen syöntijalkia muutamissa osa-alueen kuusissa. Muu lintulajisto osa-alueella koostui tyypillisistä kulttuuribiotooppien ja sekametsien lajistosta, kuten varis, peippo, punarinta, pajulintu, musta- ja räkättirastas sekä sinitiainen.

Sammakkoeläimet ja liito-orava.

Osa-alueella ei ole sellaisia pienvesiä, joissa sammakot voisivat lisääntyä. Sammakkoeläimiä ei todettu osa-alueella. Osa-alueen keskiosassa, Tervaniementien itäpuolella on pienialaisia kookkaita haavikoita, joiden joukossa todettiin myös useita kolopuita. Liito-orava -kartoituksessa kevättalvella (13.3.2024) lajia tai merkkejä lajin oleskelusta alueella ei kuitenkaan todettu.

Suositus. Valkoselkätikan (VU-laji) jättämät vanhahkot syöntijäljet viittaavat satunnaiseen vierailuun alueella, lajille erityisen hyvin soveliaasta elinympäristöä alueella ei ole. Hömötiaisen (EN-laji) todettu reviiri jäi suunnittelualueen ulkopuolelle. Alueella ei todettu rauhoitettuja tai uhanalaisia kasvilajeja, vaarantuneita tai uhanalaisia lintulajeja tai uhanalaisille lajeille (direktiivin IV(a) lajit) soveltuvia elinympäristöjä, muita luontoarvoja tai sellaisia luontotekijöitä, jotka olisi erityisesti huomioitava maankäytön suunnittelussa.

C. ISO-PAPPILAN ALUE (LIITTEET, Kartta 2.)

Iso-Pappilan alue korsumuseolta Villa Auroralle asti on vanhaa rakennettua aluetta: pihapiirejä, peltoa ja ketoja. Koulu on rakennettu aikanaan pellolle mutta on nyt purettu pois (Kuva 15.) ja alue on parkkipaikkana. Parkkipaikan ympäristö on täysin muokattua aluetta: urheilukenttä, nurmialue ja frisbee -rata. Parkkipaikan länsipuolella on kalliomäki ja sen vieressä vanha pihapiiri. Kasvilajiston perusteella mäki on ollut kallioinen keto mutta on metsittynyt. Mäntyharjuntien luiskasta mäelle on alkanut levitä lupiinia.

Iso-Pappilan ympäristö - länsisivun mäkirinne, luoteispuolen huvimajan rinnealue sekä pohjoispuolen kalliokumpare - ovat säilyneet puuttomina ketoina ja niittyinä (Kuvat 16.-18.). Myös Iso-Pappilan pihapiirissä on ketomaisia piirteitä, vaikka piharakentaminen on muuttanut kasvillisuuden rakennetta merkittävästi. Iso-Pappilan pihapiirin itäpuolella, kuusivaltaisella kalliomäellä on korsumuseo rakennelmineen. Korsumuseon alue on kuusivaltaista lehtomaista metsää (OMT, paikoin OMaT), jonka kasvillisuudessa oli todettavissa merkittävää ihmistoiminnan vaikutusta (kulttuuribiotooppien lajistoa todettiin runsaasti ja paikoin kasvipeite on hyvin kulunut tai poissa).

Kasvit.

Puretun koulun länsipuolen pihapiirin kalliomäki on joidenkin lajien perusteella ollut aiemmin ketoa mutta on kasvaa nykyisin mäntyä, koivua ja haapaa. Mäen rinteille levinnyt lajisto viittaa ravinteisuuden kasvuun mäellä. Alarinteessä oli todettavissa mm. lupiinia, jota pidetään nykyisin haitallisena vieraslajina.

Puretun koulun länsipuolen pihapiirin ja Iso-Pappilan välinen alue on täysin muokattua kulttuuribiotooppia, käsittäen urheilukentän, frisbee -radan, nurmikenttää ja puretun koulun paikalla oleva sorapintaisen parkkipaikan, joiden kasvilajisto todettiin koostuvan lähes yksinomaan kulttuuribiotoopeille tyypillisistä lajeista.

Iso-Pappilan länsipuolen rinne on edustava keto/niitty (Kartta 3., osa-alue nro3). Kedolla on säilynyt hyvin aiemmissa inventoinneissa todettua lajistoa (alueella todettiin mm. särmäkuisma, kissankello, peurankello, ruusuruoho, pukinjuuri, aholeinikki, nurmikohokki ja tummatulikukka). (Kuvat 16. ja 17.) Ketoa on hoidettu kunnan toimesta ja loppukesän niiton yhteydessä niittojätteet on korjattu pois.

Iso-Pappilan pohjoispuolen edustava kallioketo (Kartta 3., osa-alue nro 1) on vanhaa laidunaluettua. Kalliokedon kasvilajisto on säilynyt hyvin mutta ketoalue on jonkin verran supistunut hoidon vähäisyyden vuoksi (Kuva 18.). Aluetta on jonkin verran niitetty mutta niittojätteitä ei ole korjattu pois, jonka vuoksi kallion alaosa on päässyt rehevöitymään. Kallion päällä oli todettavissa myös hakkuujätteitä, jotka peittivät kalliokasvillisuutta.

Kuva 15. Puretun koulun alueen avomaata. Taustalla urheilukenttä.

Kuva 16. Iso-Pappilan länsisivun edustavaa rinneketoa pappilaan päin kuvattuna.

Kuva 17. Iso-pappilan länsipuolen rinneketo/niitty on runsaslajinen. Hoidettuna keto on säilynyt hyvin.

Kuva 18. Iso-Pappilan pohjoispuolen kallioketoa itään päin kuvattuna.

Kuva 19. Iso-Pappilan luoteispuolen umpeen kasvavaa niittyä. Kuvaussuunta pappilaan.

Kuva 20. Iso-Pappilan luoteispuolen niittyä etelästä kuvattuna. Huvimaja jää kuvan vasempaan reunaan.

Iso-Pappilan luoteispuolen rinneniitty (Kartta 3., osa-alue nro 2) on rehevöitymisen vuoksi merkittävästi pienentynyt käsittäen nykyisin vain rinteän yläosan (Kuvat 19. ja 20.).

Isotuomipihlaja, vaahtera, vadelma, nokkonen ja erityisesti vuohenputki ovat vallanneet alarinteet aina Iso-Pappilan huvimajalle asti lännessä. Ylärinteessä säilynyt niittylajisto todettiin yhä edustavaksi, joskin yksilömääriltään niukahkoksi. Niitty on päässyt rehevöitymään ja umpeutumaan hoidon puuttuessa.

Aiempiin inventointeihin nähden kaikilla kolmella kedolla/niityllä oli havaittavissa isotuomipihlajan, vaahteran ja tammen runsastumista (tammaa ei ole mainittu aiemmissa inventoinneissa) ja luoteispuolen rinnenäityllä erityisesti vuohenputken leviäminen todettiin merkittäväksi (Kuvat 19. ja 20.).

Linnut.

Osa-alueen lintulajisto todettiin kulttuuribiotoopeille tyypilliseksi. Alueella todettiin mm. mustarastaan, punakylki- ja räkättirastaan, peipon, pajulinnun, mustapääkertun, haarapääskyn ja västäräkin sekä variksen ja harakan reviirit. Muita alueella todettuja lajeja olivat mm. tali- ja sinitiainen, viherpeippo, harmaasieppo ja hernekerttu. Vaarantuneita tai uhanalaisia lintulajeja ei todettu.

Sammakkoeläimet ja liito-orava.

Osa-alueella ei ole sammakkoeläimille soveliaita lisääntymisympäristöjä eikä sammakkoeläimiä alueella todettu. Liito-orava-inventoinnissa kevättalvella 2024 lajia tai merkkejä lajin oleskelusta osa-alueella ei todettu eikä lajille erityisen hyvin soveliaita elinympäristöjä todettu alueella.

Suositus. Iso-Pappilan osa-alueella ei todettu rauhoitettuja tai uhanalaisia kasvilajeja tai uhanalaisille lajeille (direktiivin IV(a) lajit) soveltuvia elinympäristöjä, jotka olisi erityisesti huomioitava maankäytön suunnittelussa. Iso-Pappilan ympäristön kolme ketoa/niittyä ovat merkittäviä kulttuuribiotooppeja, jotka hoitotoimenpitein tulisi säilyttää nykytilaisina. Erityisesti Iso-pappilan pohjoispuolen kallioketo ja Iso-Pappilan länsisivun keto ovat kulttuuribiotooppeina ja kasvilajistoltaan edustavia. Sen sijaan Iso-pappilan luoteispuolen niitty on pitkälle rehevöitynyt kasvaen laajalti mm. vuohenputkea, jonka vuoksi niittyala on supistunut lähinnä rinteen yläosaan, jossa oli vielä todettavissa monipuolista ketolajistoa, vaikka ei kovin runsaana. Kulttuuribiotooppina ja maisemallisena tekijänä myös luoteispuolen rinnealue olisi hyvä niittää säännöllisesti aina huvimajalle asti niityn ennallistamiseksi. Niitosta sekä pensaiden poistosta ja karsimisesta muodostunut jäte tulisi kuljettaa pois kaikilta kolmelta alueelta.

D. MÄNTYHARJUNTIEN JA SIIRLAHDEN VÄLINEN ALUE (LIITTEET, Kartta 2.)

Kasvit.

Mäntyharjuntien ja Siirlahden välinen rantametsä on tulvaherkkää FT-lehtoa, jonka valtapuuna ovat koivu, ja haapa sekä harmaa- ja tervaleppä (Kuva 21.). Hieman kuivemmissa kohdissa kasvaa sekapuuna jonkin verran kuusta ja mäntyä. Puusto on osin varsin kookasta. Puustoa on paikoin harvennettu. Laho- ja kolopuita oli todettavissa varsinkin rantavyöhykkeessä sekä alueella sijaitsevien muutaman vanhan pihapiirin reunoilla. Alue on ollut ihmistoiminnan vaikutuksen alla (osa alueesta on entistä peltomaata), jonka vuoksi alueelle on levinnyt myös kulttuuribiotooppien lajistoa (esim. pensaskanukka, jättibalsami ja terttuselja) (Kuva 22.). Alkuperäislajisto indikoi lähinnä AthOT-lehtoa mutta paikoin oli todettavissa mm. mesiangervoa melko runsaasti (OFiT). Muita lehtoa indikoivia lajeja todettiin mm. koiranheisi, punaherukka ja lehtokuusama. Laajalle levinnyt vuohenputki lienee tullut viljelyn mukana (Kuva 23.). Allikoissa todettiin mm. vehkaa, luhtalemmikkiä, korpikaislaa, järvikortetta, ranta-alpia ja raatetta (Kuva 24.). Allikoihin on levinnyt laajalti myös isosorsimo, joka on vieraslaji. Hieman kuivemmillä paikoilla oli todettavissa mm. vaahteraa ja jättibalsamia, joka vieraslajina on muutamien paikoin syrjäyttänyt alkuperäislajiston. Kasvilajisto osa-alueella todettiin hyvin monipuoliseksi, koostuen ravinteikkaiden, kosteapohjaisten lehtojen lajistosta sekä kulttuuribiotoopeille tyypillisistä lajeista. Luonnontilaista metsää, rauhoitettuja tai uhanalaisia kasvilajeja ei osa-alueella todettu. Rantavyöhykkeen lajisto indikoi eudystrofista/eutrofista vettä (mm. järviruoko, uistinvita ja ulpukka).

Linnut.

Osa-alueen lintulajisto todettiin monipuoliseksi mutta tavanomaiseksi rantametsien lajistoksi. Alueella todettiin mm. mustarastaan, punakylki-, laulu- ja räkättirastaan, tali- ja sinitiaisen, lehtokertun, mustapääkertun, peipon, pajulinnun ja käpytikan reviirit. Rantametsässä oli todettavissa lisäksi palokärjen ja valkoselkätikan syönnösjälkiä. Valkoselkätikan poraamia pötkelöitä oli todettavissa sen verran paljon, että alue on selvästi lajille sopivaa elinympäristöä. Rantavyöhykkeessä todettiin västäräkin, rantasipin ja kalalokin reviirit. Vaarantuneita tai uhanalaisia lintulajeja ei todettu. Aluetta käyttää ravinnonhakuun valkoselkätikka, joka on VU-laji. Itse lajia ei inventoinneissa todettu.

Sammakkoeläimet ja liito-orava.

Osa-alueen rantavyöhyke allikoineen todettiin ruskosammakon ja rupikonnan lisääntymispaikoiksi. Viitasammakkoa alueella ei todettu. Osa-alueella on hyvin kolopuita mutta liito-oravaa tai merkkejä lajin oleskelusta osa-alueella ei kevään 2024 inventoinnissa todettu.

Kuva 21. Mäntyharjuntien ja Siirlahden välistä FT-lehtoa Siirlahden päin kuvattuna.

Kuva 22. Jättibalsami on levinnyt erityisesti osa-alueen läpi kulkevan ojan ympäristössä

Kuva 23. Mäntyharjuntien laidasta alkaen vuohenputki on vallannut alaa kenttäkerroksessa.

Kuva 24. Siirlahden rannan tuntumassa on useita allikoita, joissa todettiin mm. vehkaa ja ranta-alpia.

Suositus. Alueella ei todettu rauhoitettuja tai uhanalaisia kasvilajeja, jotka olisi erityisesti huomioitava maankäytön suunnittelussa. Osa-alueen rantametsät ovat valkoselkätikan (lintudirektiivi I:n laji, VU-laji) käyttämiä ruokailualueita. Rantametsä on liito-oravalle soveliaista elinympäristöä (direktiivin IV(a) laji) ja rannan allikot ovat sammakon ja rupikonnin lisääntymispaikkoja. Näistä syistä johtuen rantametsä tulisi säilyttää nykytilassaan. Allikoihin levinnyt isosorsimo uhkaa peittää allikot täysin ja alueen läpi virtaavan ojanvarsi on jättibalsamin valtaama, jonka vuoksi lajit tulisi poistaa haitallisina vieraslajeina.

LUONNONMAISEMA JA MUUT LUONTOARVOT

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita, esim. Iso-Pappilaa ja Villa Auroraa kunnostettaessa ja kehitettäessä olisi syytä kiinnittää myös kohteisiin liittyvien kulttuuribiotooppien säilyttämiseen ja kehittämiseen. Iso-Pappilan pihapiirin ja lähiympäristön kedot ja niityt tulisi säilyttää ja tarvittaessa uudistaa (erityisesti luoteispuolen rinneketo) säännöllisin maisemanhoitotoimin. Villa-Auroran

itäpuolella olevan pihapiirin kalliokumpareen puustoa voisi harventaa ja pyrkiä palauttamaan mäen ketomaisen luonteen, joka sillä on kenttäkerroslajiston perusteella joskus ollut, ja aluetta Mäntyharjuntien varresta käsin valtaava lupiini tulisi haitallisena vieraslajina pyrkiä poistamaan kokonaan. Toimenpiteet lisäisivät Iso-Pappilan alueen kulttuurimaiseman maisemallista arvoa kokonaisuutena.

Mäntyharjuntien ja Siirlahden välinen lehtomainen ja tulvaherkkä rantametsä on ollut pitkään monenlaisen ihmistoiminnan vaikutuksen alainen mutta säilyttänyt keskeisiä lehtomaisuuden (FT-lehto) piirteitään. Rantametsässä on todettavissa mm. laajat hiirenporraskasvustot. Rantametsään on levinnyt laajalti isosorsimo ja jättibalsami. Isosorsimo kasvaa voimakkaasti rantametsän allikoissa peittäen muun lajiston alleen. Jättibalsami on levinnyt varsin laajalle mm. alueen läpi virtaavan ojan varsilla. Molemmat lajit ovat ns. vieraslajeja, jotka voivat syrjäyttää alkuperäislajistoa. Tällöin alkuperäinen monilajinen FT-lehto muuttuisi ja yksipuolistuisi lajistonsa puolesta. Erityisesti jättibalsami tulisi poistaa rantametsästä alkuperäislajiston säilyttämiseksi.

Ruutinmäen alueelta vetensä keräävä oja virtaa Mäntyharjuntien ja Siirlahden välisen lehdon läpi Siirlahteen. Ojan varren allikkoon voisi rakentaa pienen tulvakosteikon, jossa osa ojaveden ravinteista ja humuksesta saostuisi altaaseen ennen virtaamistaan Siirlahteen.

Tampereella 23.09.2024

Jouko Sipari

Jouko Sipari

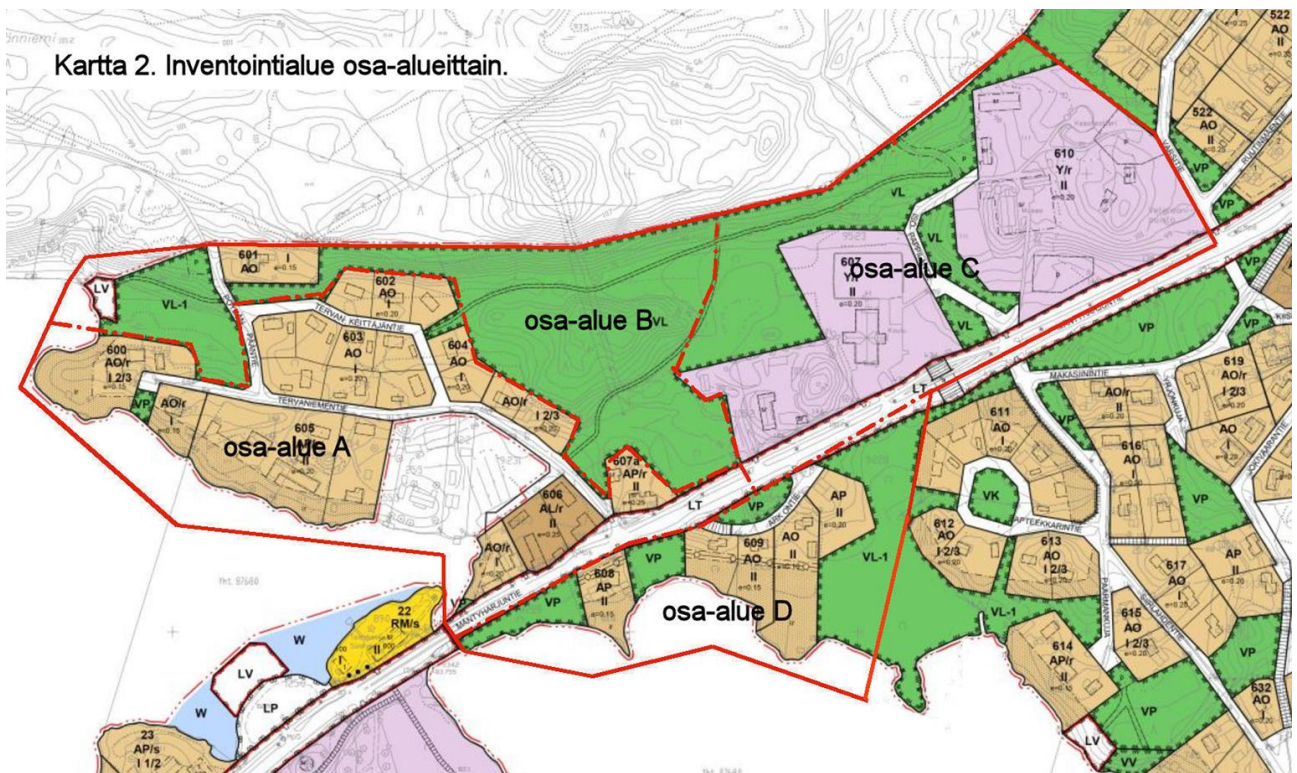
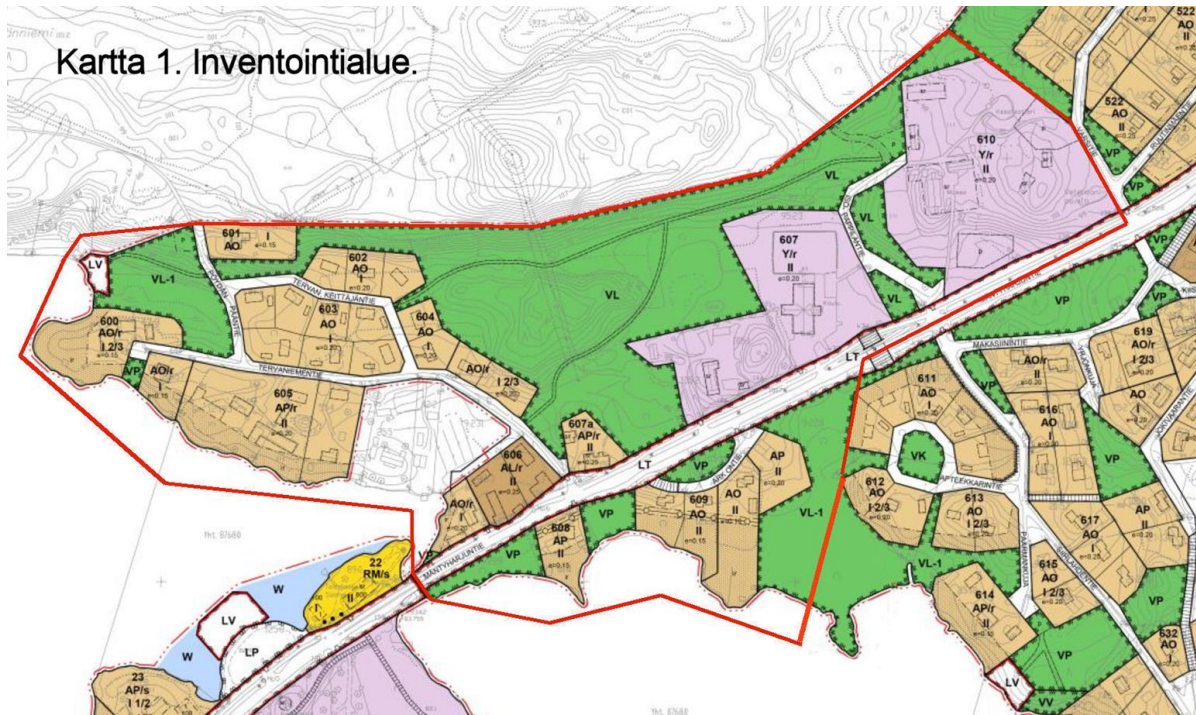
Katajikonkatu 1 F 19

33820 Tampere

jouko.sipari@saunalahti.fi

p. +358407044750

LIITTEET

Kartta 3. Iso-Pappilan kallioketo (osa-alue1) ja niityt (osa-alueet 2 ja 3).

